

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مهارت آموزی

پایه اول

جلد ۲

۱۳۹۷

وزارت آموزش و پرورش سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

نام کتاب:
پدیدآورنده:
مدیریت برنامه‌ریزی و تألیف:
شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف:

مهارت آموزشی پایه اول (جلد ۲) کد ۴۱۳۶۲
سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور
معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توانبخشی
محسن غفوریان، منیره عزیزی، (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
منیره عزیزی، پری گلایی، معصومه واحد مطلق (اعضای گروه تألیف)

مدیریت آماده‌سازی هنری:
شناسه افزوده آماده‌سازی:

اداره ی چاپ و انتشارات سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور
مجید ذاکری یونسی (مدیر هنری) - محمدعباسی (نگاشتارگر [طراح گرافیک]، زهرا بیگدلو (تصویرگر)
محمد عباسی (صفحه‌آرا - طراح جلد)

نشانی سازمان:

تهران: خیابان انقلاب خیابان برادران شهید مظفر - شماره ۶۶
تلفن: ۴۵۵-۶۶۹۷۰، دورنگار: ۶۶۹۷۰۷۷۸، کدپستی: ۱۴۱۶۹۳۵۶۸۴

ناشر:

شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران تهران: کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱
(داروپخش) تلفن: ۴۴۹۸۵۱۶۱-۵، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۱۳۹-۳۷۵۱۵

چاپخانه:

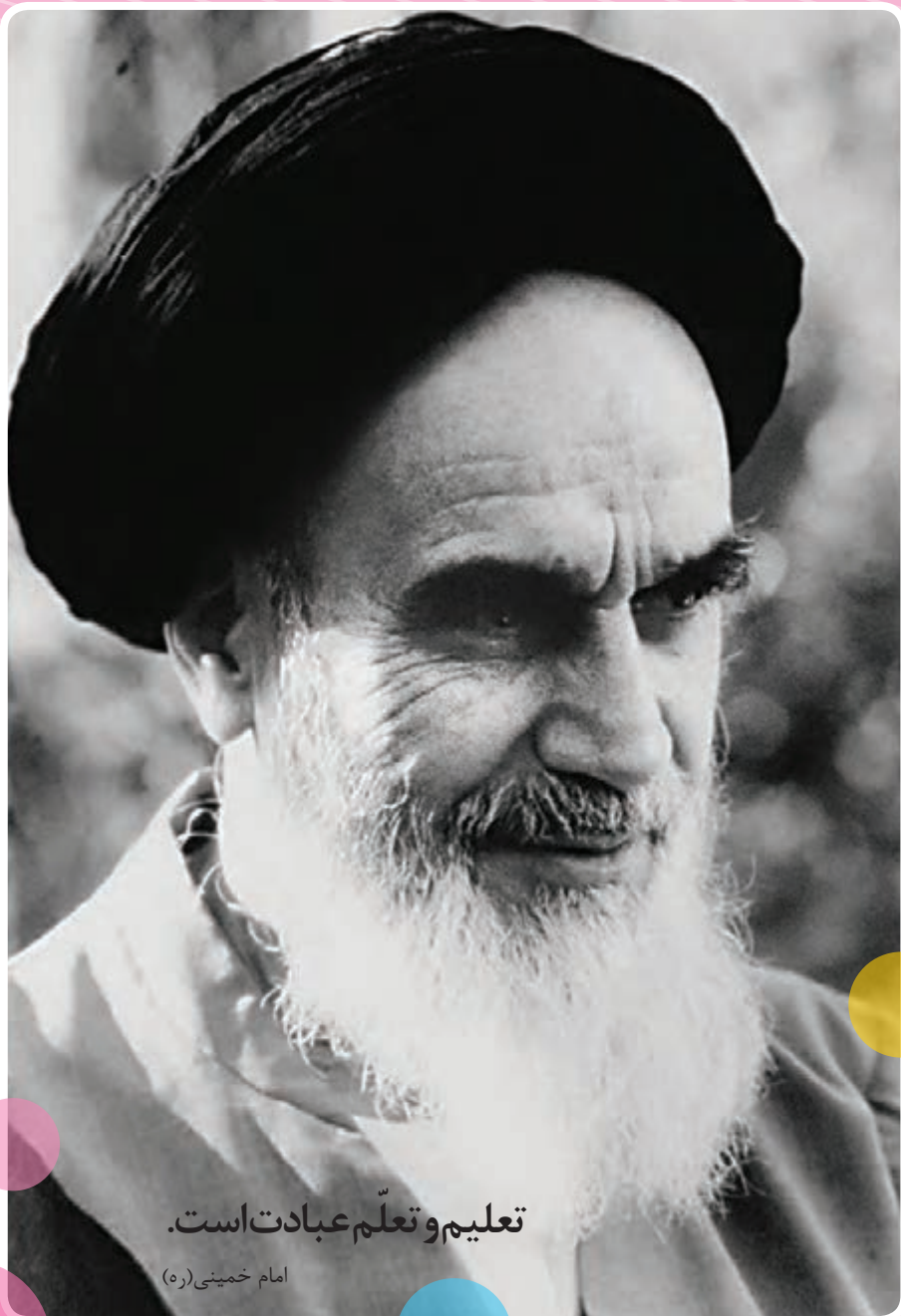
شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
چاپ اول ۱۳۹۷

سال انتشار و نوبت چاپ:

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۳۲۹۰-۴ - ISBN 978-964-05-3290-4

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

تعلیم و تعلم عبادت است.

امام خمینی (ره)

باسمه تعالی

"وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا" (سورة مائده آیه ۳۲)

فرآیند تولید برنامه‌ی درسی مجموعه فعالیت‌های نظام‌مند و طرح‌ریزی شده‌ای است، که تلاش دارد ابعاد چهارگانه زیر نظام برنامه‌درسی (طراحی، تدوین، اجرا و ارزشیابی) را در یک بافت منسجم و هماهنگ با غایت و اهداف نظام تعلیم و تربیت رسمی ساماندهی نماید.

در تدوین محتوای کتب دانش‌آموزان با نیازهای ویژه که بخشی از فرآیند برنامه‌ریزی درسی است، سعی شده تا ملاحظات ساحت‌های تربیتی حاکم بر فلسفه تعلیم و تربیت که ناظر بر رشد و توانمندی دانش‌آموزان برای درک و فهم دانش پایه و عمومی، کسب مهارت‌های دانش‌افزایی، به‌کارگیری شیوه تفکر علمی و منطقی، توان تفکر انتقادی، آمادگی جهت بروز خلاقیت و نوآوری و نیز کسب دانش، بینش و تفکر فناورانه برای بهبود کیفیت زندگی است، مورد توجه قرار گیرد. این محتوا با فراهم نمودن فرصت‌های مناسب

برنامه درسی ضمن تأکید بر انعطاف در عین ثبات و همه جانبه نگری و توجه به هویت ویژه متربیان با نیازهای خاص، زمینه ساز دست یابی دانش آموزان به کسب شایستگی های لازم توانمندی ها، مهارت ها می باشد. امید است این محتوا در تحقق اهداف مؤثر باشد و معلمان عزیز و گرامی با بهره گیری از این کتاب بتوانند فراگیران را در دستیابی به صلاحیت های فردی و اجتماعی یاری نمایند.

این کار بزرگ حاصل همکاری صمیمانه کارشناسان سازمان آموزش و پرورش استثنایی و گروه های تالیف کتابهای درسی می باشد، شایسته است از تلاش و مساعی تمامی این عزیزان و همکاران سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وزارت متبوع که در مراحل چاپ و آماده سازی ما را یاری داده اند، تقدیر و تشکر نماییم. در اینجا از همه همکاران و صاحب نظران درخواست می نمایم، تا نظرات و پیشنهادهای خود را در خصوص این محتوا به این سازمان منعکس نمایند.

دکتر مجید قدمی

معاون وزیر و رییس سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

سخنی با معلمان عزیز

و والدین گرامی

خداوند متعال را سپاس می‌گوییم که به لطف او توانستیم کتاب مهارت آموزی ویژه دانش آموزان با اختلال طیف اتیسم را تولید و به شما تقدیم کنیم. این کتاب بر اساس نیاز کودکان طیف اتیسم و جهت افزایش مهارت‌های خودیاری، ارتباطی و تعاملی و بر اساس حمایت بصری از این گروه دانش آموزان تدوین گردیده است.

این برنامه سعی می‌کند زمینه‌های تربیت فردی و اجتماعی کودکان و دانش آموزان را در بستر عناصر و عرصه‌های برنامه درسی ملی انطباقی دانش آموزان با نیازهای ویژه مبتنی با رویکرد استقلال و خوداتکایی فراهم آورد. در این کتاب ابتدا از خود دانش آموز شروع می‌شود و سپس ارتباط با والدین و سایر افراد مطرح می‌شود. رویکرد اصلی کتاب بر اساس آموزش مهارت‌های خودیاری، ارتباطی، تعاملی و اجتماعی بر اساس حمایت‌های بصری است. منطق این روش بر اساس این اصل بنا نهاده شده است که افراد دارای اتیسم بر اساس مدل‌های بصری بهتر می‌توانند یاد بگیرند.

هدف غایی از آموزش این گروه از دانش آموزان بازگشت به اجتماع و توانایی زندگی در میان جمع است. افراد یک اجتماع بر اساس نوع رفتار و شیوه‌های مورد استفاده برای حل مشکلاتشان مورد قضاوت قرار می‌گیرند. در مورد افراد دارای اتیسم نیز، آموزش نحوه بیان خود، پوشش و انجام تعامل با دیگران امری ضروری است که بطور طبیعی اتفاق نمی‌افتد و نیازمند آموزش‌های مشخص و گاه طولانی مدت است.

یکی از مهم‌ترین وظایف آموزش و پرورش کمک به جامعه‌پذیری است. هدف اصلی تدریس درس مهارت آموزی این است که افراد، علاوه بر کسب مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی از نظر اجتماعی در شرایط مطلوبی موفق به برقراری ارتباط با دیگر افراد جامعه گردند و بتوانند رفتار خود را با الگوهای رفتاری و ارزش‌های متداول و مورد احترام جامعه وفق دهند.

برای آموزش بهتر این کتاب موارد زیر را رعایت کنید:

- ۱- تفاوت‌های فردی دانش آموزان را در نظر بگیرید. اگر دانش آموزی به روش‌های بصری علاقه مند نیست از سایر روش‌ها و با توجه به ویژگی فردی دانش آموز سر فصل‌ها را آموزش دهید.
- ۲- در تدوین این کتاب، حفظ مطالب و بازگویی طوطی وار آن، هدف نیست، بلکه دانش آموزان باید ارزش‌ها، هنجارها و مهارت‌های اجتماعی را یاد بگیرند تا قادر باشند همیشه به آن عمل کنند و رفتار اجتماعی خود را با توجه به آن شکل دهند.
- ۳- جاهای خالی پیش‌بینی شده در کتاب را با توجه به علائق و نیازهای فردی هر دانش آموز تکمیل نمایید.
- ۴- پس از یادگیری مهارت توسط دانش آموز بر اساس محتوای کتاب، دانش آموز در آن موقعیت قرار داده شود تا به صورت واقعی مهارت را تمرین کند.

۵- برای ارائه درس رو در روی دانش آموز بنشینید و یکبار درس را با صدای بلند بخوانید و برای تاکید به تصاویر اشاره کنید و سپس درس را بخوانید.

۶- زمان کافی را برای هر مرحله منظور کنید. پس از خواندن هر خط توقف کوتاهی داشته باشید. منتظر باشید و قبل از ورود به مرحله بعد واکنش دانش آموز را ببینید.

۷- اغلب کودکان اتیسم در کاربرد ضمیرها مشکل دارند. ما کلمه ((من)) را در سراسر کتب خیلی زیاد به کار برده ایم و بر همین اساس بر بیان آن تاکید بسیار داشته باشید.

۸- اگر استفاده از ضمیر مانع درک درس برای دانش آموز می گردد اسم خود دانش آموز یا تصویر او را به جای کلمه من استفاده گردد.

۹- مطمئن گردید که کلمات کتاب برای دانش آموز آشنا و مفهوم است. اگر مفاهیم یا تصاویری برای دانش آموز گیج کننده بود می توانید با یک کاغذ سفید بقیه درس را بپوشانید و سپس آن را خط به خط برای دانش آموز بخوانید.

۱۰- کلمات و جملات را با سطح فهم و درک دانش آموز انطباق دهید.

۱۱- در صورت لزوم برای کوتاهی جملات برخی کلمات و تصاویر را حذف کنید.

۱۲- اطمینان بیابند که رفتار آموخته شده اجتماعی به موقعیت های مختلف قابل انتقال است. پیش از قراردادن دانش آموز در موقعیت های واقعی مربوط به شرایط اجتماعی باید از یادگیری مهارت های اجتماعی اطمینان حاصل شود.

۱۳- برای ارزشیابی از روی صفحات کپی بگیرید و سپس آن را با قیچی جدا نموده و از دانش آموز بخواهید که مراحل را به ترتیب چیده و سپس به صورت عملی انجام دهد.

۱۴- مشارکت خانواده ها را جلب کنید. مهارت های زندگی باید در محیط خانواده گسترش و پرورش یابند. لذا توجیه خانواده ها در این زمینه ضروری است و شایسته است جلسات مداوم با آن ها برگزار شود و موارد لازم که در کتاب درج شده است در اختیار آن ها قرار گیرد.

امید است شما معلمان عزیز با به کارگیری روش های مناسب ملزومات حضور هر چه بهتر دانش آموزان با اختلال طیف اتیسم را در جامعه فراهم نمایید.

۱۵- درس هایی که با عنوان (من این کار را نمی کنم)، اگر این رفتار در دانش آموز مشاهده نمی شود، آن درس برای دانش آموز مذکور حذف گردد.

۱۶- بعضی از مهارت های خودیاری مانند (دستشویی رفتن، حمام کردن و...) امکان استفاده از تصویر و عکس در کتاب وجود ندارد، لذا معلمین گرامی این بخش از آموزش رو به صورت شماتیک طراحی نمایید و رفتار مورد نظر را به دانش آموز آموزش دهید. در ضمن این تصاویر در اختیار خانواده نیز قرار داده شود تا در راستای تکمیل آموزش مهارت های مذکور به فرزندشان از آن استفاده نمایند.

فهرست

۱	فصل اول : بهداشت و سلامت
۲	خوردن
۳	توالت رفتن (۱)
۴	توالت رفتن (۲)
۵	لباس پوشیدن
۶	شستن دست ها
۷	مسواک زدن

۸	فصل دوم : تعامل و ارتباط
۹	اجازه گرفتن
۱۰	من کسی را اذیت نمی کنم (۱)
۱۱	من کسی را اذیت نمی کنم (۲)
۱۲	((نه)) گفتن
۱۳	این کار را نکن (۱)
۱۴	این کار را نکن (۲)

۱۵.....	فصل سوم: مدیریت رفتار
۱۶.....	گوش کردن به معلم
۱۷.....	درک احساسات (۱) شادی
۱۸.....	درک احساسات (۲) ناراحتی
۱۹.....	درک احساسات (۳) عصبانیت
۲۰.....	ممنوعیت
۲۱.....	لباس مدرسه

فصل اول

بهداشت و سلامت

من

ساندویچ خودم را باز می‌کنم.

من

ساندویچ خودم را گاز می‌زنم.

من

ساندویچ خودم را خوب می‌جوم.

من دستشویی دارم.

من به معلّم می گویم.

من به توالٲ می روم.

من شلوارم را پایین می کشم.

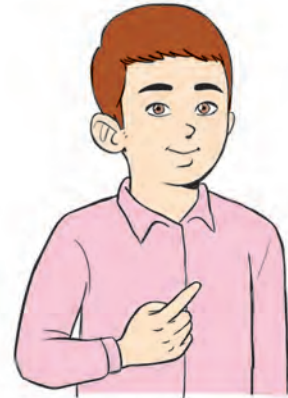

من در توالت دستشویی می کنم

من شلوارم را بالا می کشم.

لباس پوشیدن

خودم شلوارم را می پوشم.

من

خودم پیراهنم را می پوشم.

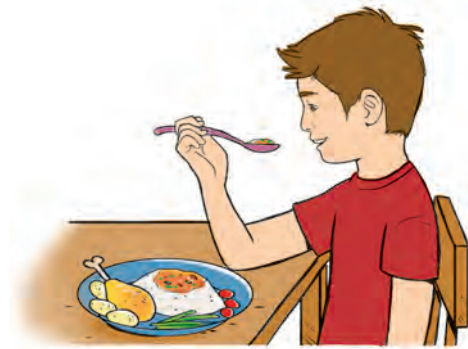
من

خودم جورابم را می پوشم.

من

● شستن دست‌ها

بعد غذا می‌خورم.

اول دستم را می‌شویم

بعد از غذا خوردن دست‌هایم را می‌شویم.

بعد از توالت رفتن دست‌هایم را می‌شویم.

مسواک می زنم.

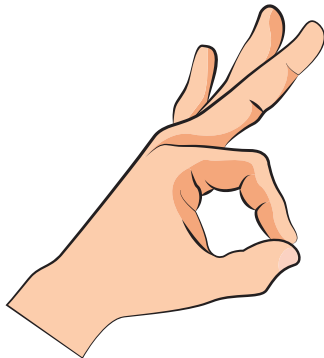
من

بعد می خوابم.

اول مسواک می زنم

خوبه

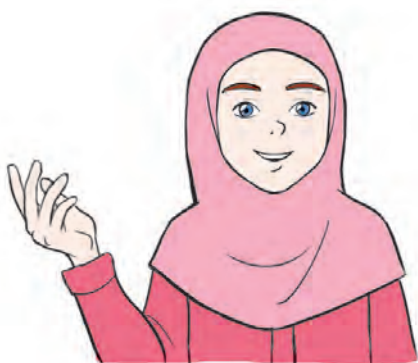

دندان تمیز

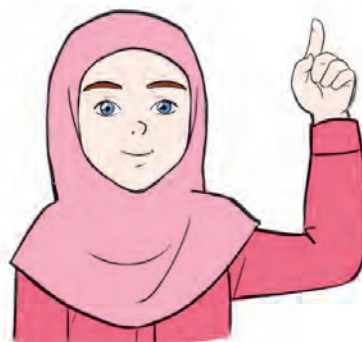

فصل دوم

تعامل و ارتباط

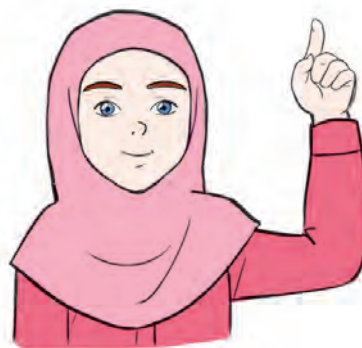
بعد حرف می زنم.

اول اجازه می گیرم

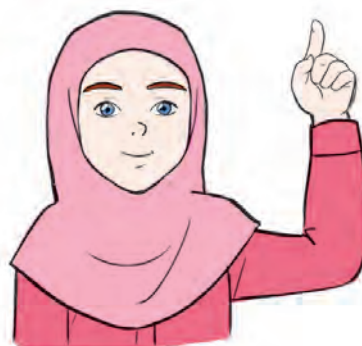
بعد بیرون می روم.

اول اجازه می گیرم

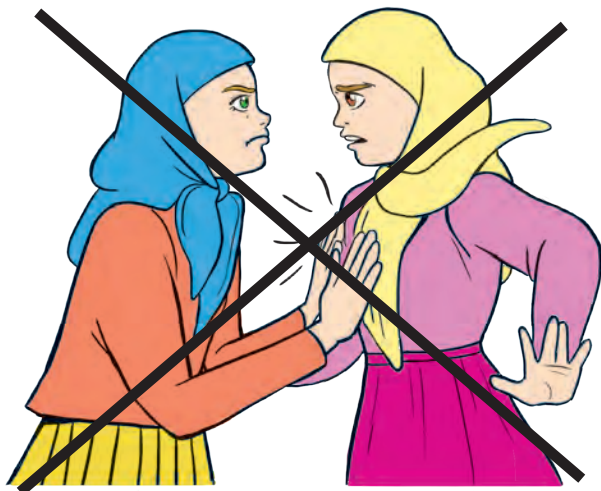

خوب است.

اجازه گرفتن

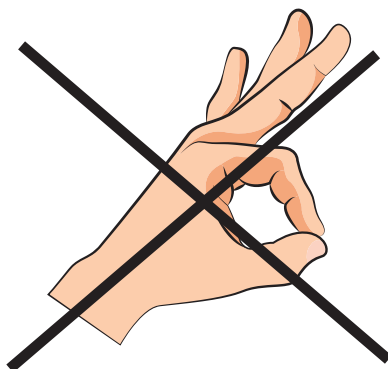
● من کسی را اذیت نمی‌کنم (۱)

من کسی را هل نمی‌دهم.

ممکن است بیفتد.

این کار خوبی نیست.

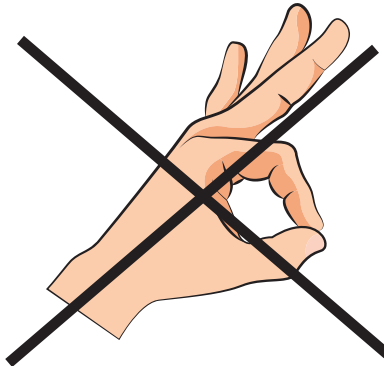
● من کسی را اذیت نمی‌کنم (۲)

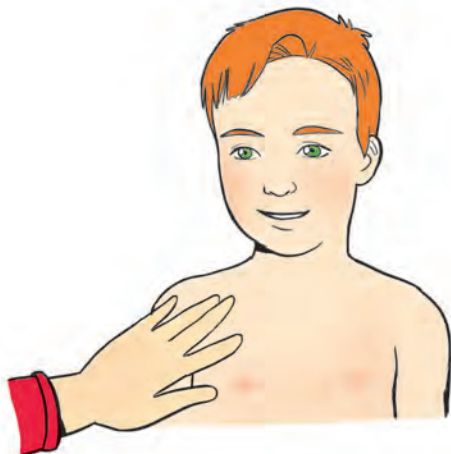
من موی کسی را نمی‌کشم.

دردش می‌آید.

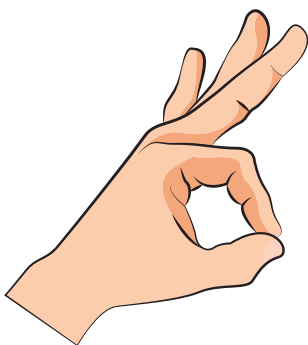
این کار خوبی نیست.

کسی به بدنم دست می زند می گویم: "نه"، "نکن"

کسی به وسایلم دست می زند می گویم: "نه"، "نکن"

خوب است.

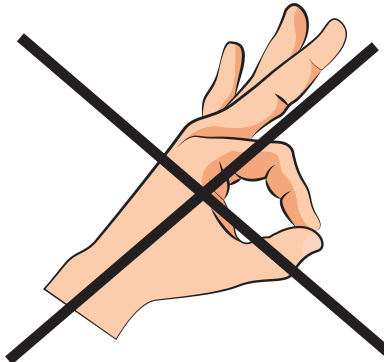
"نه" گفتن

من دست توی بینی ام نمی کنم.

دستم کثیف می شود.

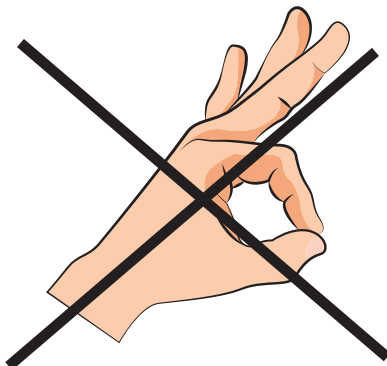
این کار خوبی نیست.

من دست توی شلوارم نمی کنم.

دستم کثیف می شود.

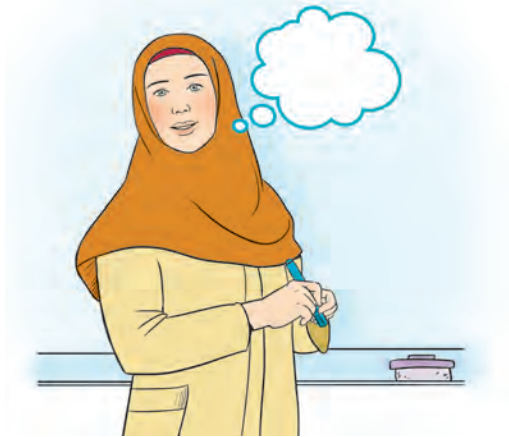

این کار خوبی نیست.

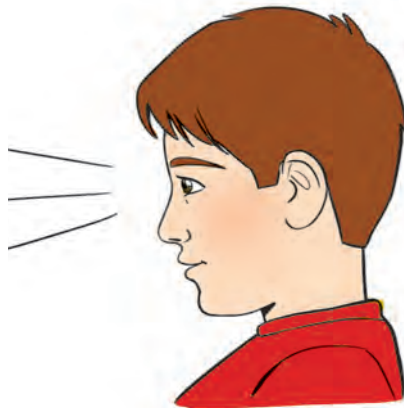

فصل سوم

مدیریت رفتار

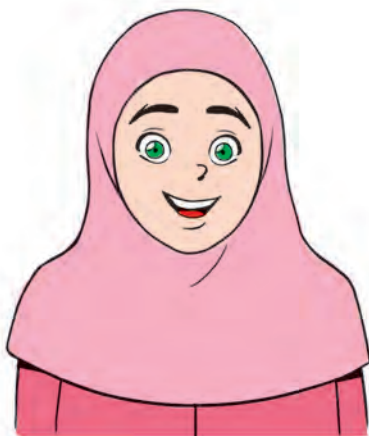
وقتی معلم حرف می زند

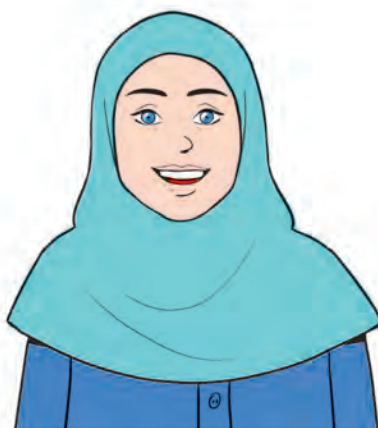
من به معلم نگاه می کنم.

من به معلم گوش می دهم.

وقتی من خوش حال هستم

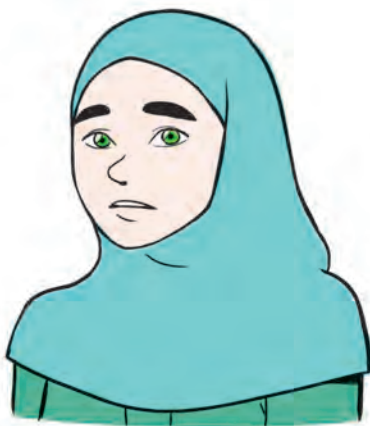
معلم خوش حال می شود

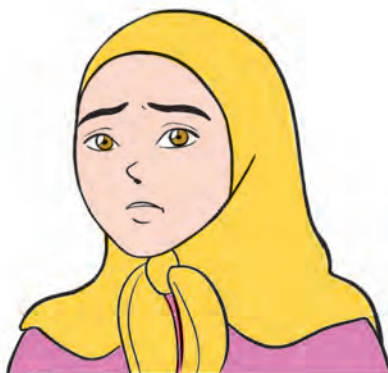
مادر خوش حال می شود

وقتی من ناراحت هستم

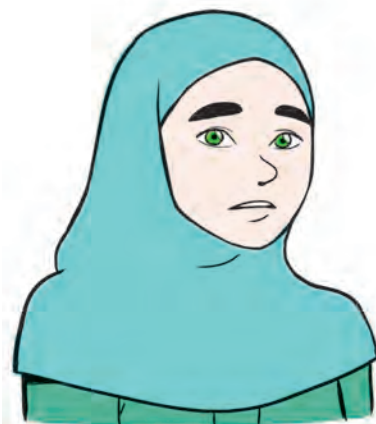
معلم ناراحت می شود

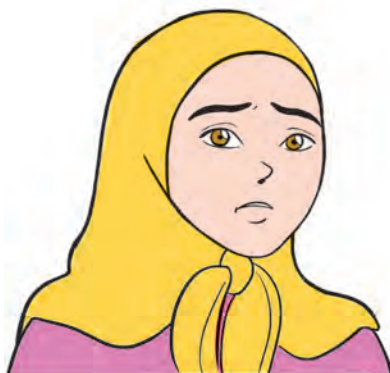
مادر ناراحت می شود

وقتی من عصبانی هستم

معلم عصبانی می شود

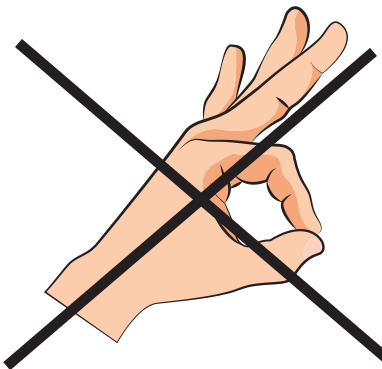
مادر عصبانی می شود

من خودم را گاز نمی‌گیرم.

من وسایل را خراب نمی‌کنم.

این کار خوبی نیست.

این لباس خانه است

این لباس مدرسه است.

من در مدرسه لباس مدرسه می پوشم.

